

Rapport

HOE ZOU DE TWEEDE KAMER ERUITZIEN ALS PARTIJEN FUSEREN?

Een experiment door I&O Research

Mei 2019

Fusie tussen GroenLinks en PvdA kan sterke, brede partij opleveren

Van versnippering naar fusies?

Bijna acht op de tien kiezers (78%) vinden dat er momenteel te veel politieke partijen meedoen aan de verkiezingen, waardoor er te veel versnippering is. Ruim vier op de tien kiezers (42%) vinden het goed dat ook kleine partijen in de Tweede Kamer kunnen komen.

Een meerderheid van de PvdA- en GroenLinks-kiezers zou graag zien dat linkse partijen samengaan, 80 tot 90 procent van deze kiezers ziet GroenLinks en PvdA als ideale fusiepartners. De SP zien ze minder graag deel uitmaken van deze nieuwe linkse partij. SP-kiezers zijn iets minder enthousiast over een fusie op links, maar als een dergelijke partij er zou komen, zou dat wat hen betreft een fusie tussen SP, GroenLinks en PvdA moeten zijn. Slechts een kwart wil ook D66 of Partij voor de Dieren erbij. Wat zou er electoraal gebeuren als partijen op links en rechts fuseren? Wordt de nieuwe fusiepartij dan groter of kleiner dan de som der delen? Welke kiezers haken af en welke worden gewonnen?

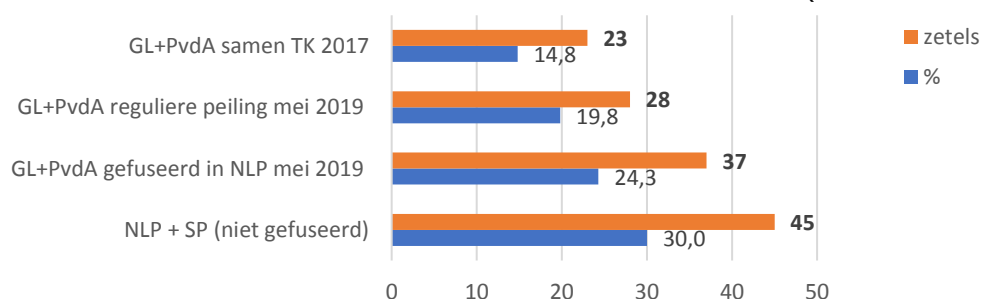
Fusie tussen GroenLinks en PvdA electoraal lucratief, met SP erbij niet

Vooropgesteld dat dit een experiment is, waarbij geen rekening is gehouden wie de leider van de nieuwe partij wordt en slechts een indicatie is gegeven van de hoofdprogrammapunten – de uitkomsten moeten worden gezien als een indicatie van mogelijke effecten – zien we toch enkele opvallende effecten.

- Een fusie van **GroenLinks** en **PvdA** levert meer stemmen op (24,3%, ca. 37 zetels) dan een fusie van **GroenLinks** en **PvdA** waarin ook de **SP** meedoet (23,1%, ca. 35 zetels). Dit is geen significant verschil, maar dat wordt het wel als we naar links als geheel kijken: als **GroenLinks** en **PvdA** fuseren en de **SP** apart doorgaat, zou links samen (de gefuseerde partij van GL en PvdA + de SP) op 30 procent, circa 45 zetels komen (zie figuur 1), terwijl een fusie van **SP, GroenLinks** en **PvdA** 23,1 procent, ca. 35 zetels zou opleveren (zie figuur 2).

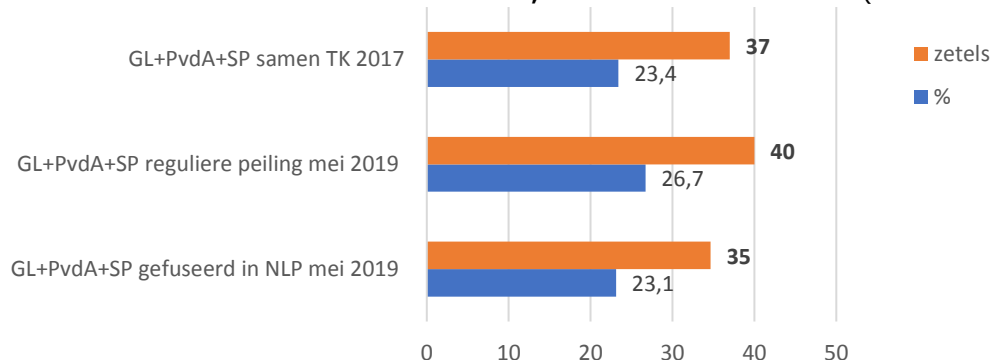
Figuur 1

Electoraal situaties voor en na fusie tussen **GroenLinks** en de **PvdA** (in % en zetels)

Figuur 2

Electoraal situaties voor en na fusie tussen **SP, GroenLinks** en de **PvdA** (in % en zetels)

- Op een fusiepartij van **GroenLinks en PvdA** zou 80 tot 90 procent van de GL- en PvdA-kiezers stemmen, maar ook een kwart van de huidige D66- en SP-stemmers.
- Bij een fusie tussen **SP, GroenLinks en PvdA** haken veel hoger opgeleiden en hogere inkomens af. Veel GroenLinks-kiezers, maar ook het aandeel PvdA-kiezers is dan lager dan zonder de SP. Van de huidige D66-kiezers zou maar 10 procent overstappen naar deze grote nieuwe linkse partij.

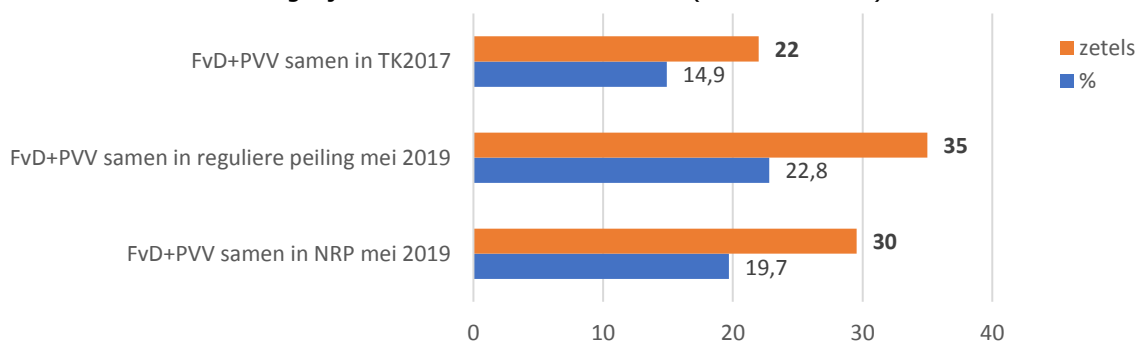
Als **GroenLinks en PvdA** fuseren, trekt dat middelbaar en hoger opgeleide kiezers aan (o.a. van D66 en PvdD), maar vooral kiezers met een bovenmodaal inkomen (vooral van D66). Deze fusiepartij zou electoraal dus goede zaken kunnen doen (deze partij zou - *ceteris paribus* – direct de grootste partij worden) én even aantrekkelijk zijn voor alle inkomensklassen.

Fusie op rechts electoraal niet lucratief

PVV- en FvD-kiezers staan open voor een fusie van PVV en FvD. Maar een fusie tussen FvD en PVV zou deze partijen cumulatief stemmen kosten. Samen zijn de twee rechtse partijen virtueel nu goed voor 22,8 procent, 35 zetels; als ze zouden fuseren zou dat teruglopen naar 19,7 procent, circa 30 zetels (zie figuur 3).

Figuur 3

Situaties voor en na mogelijke fusie tussen **FvD en PVV** (in % en zetels)

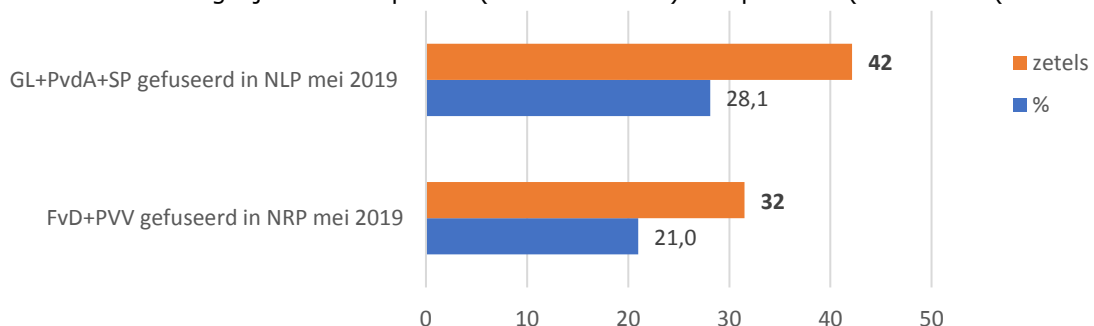

Fusies op links én rechts: meer strategisch stemgedrag

Stel dat er zowel op links (GL+PvdA+SP) als rechts gefuseerd wordt (FvD+PVV) dan zou die grote linkse fusie kunnen groeien van 35 (in situatie dat er alleen op links door deze 3 partijen gefuseerd wordt) naar 42 zetels. Ook op rechts zou dat een bescheiden winst opleveren (van 30 naar 32 zetels; zie figuur 4). Dit is te verklaren vanuit strategisch stemgedrag: kiezers die eigenlijk zouden willen kiezen voor D66, PvdD, CDA of 50 Plus, stappen dan over naar een van de twee grote linkse of rechtse fusiepartijen (zoals gebeurde met VVD en PvdA bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2012).

Figuur 4

Situaties voor en na mogelijke fusies op links (**SP+GL+PvdA**) én op rechts (**FvD+PVV**) (in % en zetels)

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707

Verantwoording

I&O Research voerde dit landelijk representatief onderzoek uit van donderdag 9 tot en met dinsdagochtend 14 mei 2019, onder 1.816 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=1.659). Daarnaast zijn 157 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Van versnippering naar fusies?

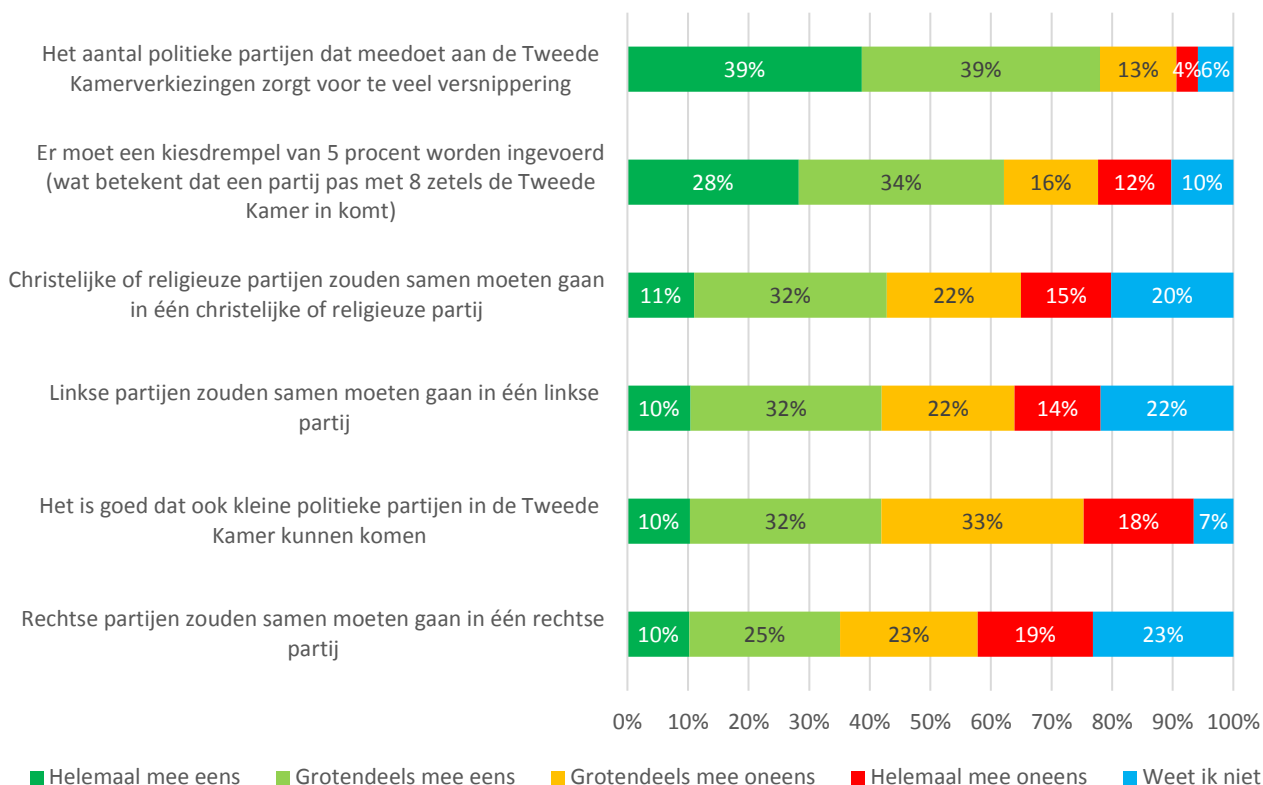
1.1 Stellingen¹ met betrekking tot versnippering en fusies

Bijna acht op de tien kiezers (78%) vinden dat er momenteel te veel politieke partijen meedoen aan de verkiezingen, waardoor er te veel versnippering is.

Zes op de tien (62%) kiezers vinden dat er een kiesdrempel van 5 procent moet komen, zodat er minder partijen in de Tweede Kamer zouden komen. Een minderheid van 42 procent vindt het goed dat ook kleine partijen in de Tweede Kamer kunnen komen. Kiezers van SGP, ChristenUnie, GroenLinks en de SP vinden dit wel in meerderheid.

Figuur 5

Stellingen met betrekking tot versnippering en fusies

1.2 Ook animo voor fusie op rechts en van christelijke partijen

Een fusie van christelijke partijen kan op de steun rekenen van ruim vier op de tien kiezers (43%).

Voorals CDA-kiezers (59%) willen graag een fusie van christelijke partijen. Kiezers van CU (45%) en SGP (26%) veel minder.

Iets meer dan een op de drie kiezers (35%) zou graag een fusie van rechtse partijen zien. Vooral PVV en FvD-stemmers zijn hier voorstander van (VVD-kiezers niet).

¹ Deze stellingen zijn voorgelegd ná het experiment.

Tabel 1

Stellingen (% mee eens, naar partij van huidige voorkeur TK)

	Allen	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP	FvD
Het aantal politieke partijen dat meedoet aan de Tweede Kamerverkiezingen zorgt voor te veel versnippering	78%	84%	76%	89%	78%	70%	78%	89%	68%	38%	83%
Er moet een kiesdrempel van 5 procent worden ingevoerd	62%	74%	73%	79%	61%	54%	51%	74%	43%	7%	69%
Christelijke of religieuze partijen zouden samen moeten gaan in één christelijke of religieuze partij	43%	39%	53%	59%	47%	40%	37%	41%	45%	26%	48%
Het is goed dat ook kleine politieke partijen in de Tweede Kamer kunnen komen	42%	30%	31%	33%	40%	56%	53%	36%	67%	85%	24%
Linkse partijen zouden samen moeten gaan in één linkse partij	42%	29%	45%	49%	47%	56%	50%	74%	34%	19%	33%
Rechtse partijen zouden samen moeten gaan in één rechtse partij	35%	26%	75%	40%	26%	22%	23%	31%	32%	19%	60%

1.3 Fusie op links? Welke partijen?

Linkse kiezers zouden graag een fusie op links zien. Van alle kiezers is 42 procent voorstander van een fusie tussen linkse partijen, van de PvdA-kiezers is 74 procent daar voor. Onder GroenLinks-kiezers is dit 56 procent, onder SP-kiezers 50 procent.

De kiezers die voorstander zijn van een linkse fusiepartij vinden overwegend dat GroenLinks (79%) en de PvdA (77%) hier deel van uit zouden moeten maken. De SP (60%) wordt iets minder vaak als fusiepartner gezien.

Tabel 2

Welke partijen zouden dan met elkaar in één partij moeten gaan? (naar partij van huidige voorkeur TK)

Basis: degenen die voorstander zijn van fusie op links (n=735)

	Totaal	GL	SP	PvdA	D66
GroenLinks	79%	88%	87%	87%	85%
PvdA	77%	77%	82%	94%	81%
SP	60%	41%	92%	47%	47%
D66	23%	22%	8%	26%	41%
Partij voor de Dieren	22%	29%	28%	17%	24%
50 Plus	10%	3%	14%	5%	6%
ChristenUnie	8%	7%	4%	11%	12%
DENK	7%	4%	6%	3%	6%
Andere partij	0%	0%	0%	0%	0%
Weet ik niet	10%	8%	3%	5%	4%

1.4 Leider nieuwe linkse partij: Jesse Klaver vaakst genoemd

Van degenen die een linkse fusie zien zitten, ziet 19 procent Jesse Klaver het liefst als nieuwe leider. Klaver wordt door 19 procent genoemd en is vooral populair onder GroenLinks- en D66-kiezers. Veel minder bij PvdA- en SP-kiezers.

PvdA-kiezers noemen Lodewijk Asscher (met 29%) het meest, maar Asscher is niet populair bij de andere kiezersgroepen. Dat geldt wel voor Ahmed Aboutaleb en Frans Timmermans, die elk 11 procent krijgen. Beiden liggen relatief goed bij D66-kiezers en GroenLinks-kiezers.

GroenLinks-kiezers zien ook Femke Halsema nog zitten (9%).

SP-kiezers gaan voor Lilian Marijnissen (36%), maar onder de andere kiezersgroepen wordt zij zo goed als niet gekozen.

Tabel 3

Wie ziet u als de ideale leider van deze Nieuwe Linkse Partij? (naar partij van huidige voorkeur TK)

Basis: degenen die deze Nieuwe Linkse Partij in overweging nemen om op te stemmen (n=625)

	Totaal	D66	GL	SP	PvdA
Jesse Klaver	19%	37%	35%	11%	6%
Frans Timmermans	11%	16%	4%	4%	22%
Ahmed Aboutaleb	11%	13%	9%	2%	15%
Lilian Marijnissen	10%		1%	36%	
Lodewijk Asscher	9%	5%	2%	5%	29%
Femke Halsema	4%	3%	9%	3%	2%
Khadija Arib	3%	3%	4%	1%	5%
Kathelijne Buitenweg	1%		5%		1%
Nevin Özütok	1%		3%	1%	
Ronald van Raak	1%			5%	1%
Ron Meyer	1%		1%	2%	
Iemand anders	1%	1%	0%	4%	2%
Maakt me niet uit	15%	15%	11%	7%	10%
Weet ik niet	14%	5%	16%	17%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

1.5 Wat moet de linkse fusiepartij doen om kiezers te trekken?

Kiezers die voorstander zijn van een linkse fusiepartij is de vraag voorgelegd 'Wat zou deze Nieuwe Linkse Partij moeten doen om uw stem te winnen?'. Een selectie van hun antwoorden:

GroenLinks-kiezers

- Een sociaal beleidsplan maken, rekening houdend met mensen met een kleine portemonnee. Een goed milieuplan maken, waarbij de vervuiler betaalt. Een vluchtelingenbeleid maken waarbij de procedures voor de helft of meer korter worden, zodat mensen die niet mogen blijven dit snel weten.
- Inzetten op geld voor zorg en onderwijs en in het onderwijs meer oog voor de docenten hebben (stijging waardering leraren=minder groot lerarentekort). Ook minder van bovenaf neerleggen bij onderwijs. De docenten meer ruimte geven, de schooldirecties minder.
- (1) Opkomen voor de economisch zwakkeren in het land, deze aan werk zetten/helpen, (2) pensioengerechtigde leeftijd terug naar 66, (3) stimulering van de klimaatdoelstellingen en (4) aansluiting blijven houden bij een steviger Europa in de richting zoals Macron dat wil (wat meer centraal buitenlands beleid, samenwerking leger Europa en beveiligen grenzen Europa).
- Armoedebestrijding en klimaatmaatregelen nemen. Humaan asielbeleid.
- Constructief zijn (geen Tegenpartij), sociaal, progressief en medemenselijkheid met betrekking tot vluchtelingen tonen. Compassie hebben met de zwakkeren in de samenleving.
- De orthodox-socialistische standpunten van de SP zouden niet in het partijprogramma moeten worden opgenomen.

- Een goede partijleider en fractieleider kiezen en de standpunten duidelijk en zonder opgeheven vingertje en borstklopperij verkondigen. Een combinatie van de personen Klaver en Asscher (fris en eerlijk) lijkt mij wel wat. Geslacht maakt mij niet uit.
- Een fusie op links vind ik een ijzersterk idee, al dat gekruimel is heel jammer. Maar de SP hoeft er niet per se bij in. Liever de Partij voor de Dieren erbij.
- Ik stem bij voorkeur links. Behoudens er te veel SP ideeën in de nieuwe linkse partij zouden terugkomen, zou ik vrijwel "automatisch" deze nieuwe partij stemmen. Dus daar hoeft in principe niets voor gedaan te worden. Ik vind de SP te activistisch qua stijl. Daar zou ik dus liever niet te veel van terug zien in de fusie partij.
- Ik wil niets te maken hebben met SP. Ik ben het absoluut niet met hun eens en ik vind ze ook niet links, maar een populistische partij.
- Niet zozeer extra "linkse" maatregelen nemen, maar meer groene/milieuvriendelijke maatregelen nemen. Ideaal zou voor mij eerder zijn een midden partij die de focus op groen en milieu heeft.

PvdA-kiezers

- Opbouwend, samenwerkend en visie op samenleving (toekomstgericht) en gevolgen voor individuele mensen daarin.
- Opkomen voor arbeiders, voedselbanken overbodig maken, betere ouderenzorg, waarmaken wat ze beloven!!!
- Een evenwichtig links geluid laten horen, maar ook wel luisteren naar de rechterzijde om samen een uitgebalanceerd kabinet te vormen.
- Een sterk Europa op het gebied van migratie, milieu, een standpunt tav Amerika en China.
- Fatsoenlijk en integer politiek bedrijven en opkomen voor mensen met een klein inkomen en het klimaat.
- Geen identiteitspolitiek, geen regressief links standpunt wat betreft islam. Wel sociaal-democratische agenda.
- Goed tegenpartij geven aan FvD en PVV.
- Zorgen voor constructief links beleid met de bereidheid om te willen regeren, maar niet tegen elke prijs zijn kernwaarden inlevert.
- Goede samenwerking en bestuur. Sociale visie, milieu, gezondheidszorg, maar niet extreem.
- Iets minder klimaat drammerig als GroenLinks nu doet en ook minder zorg drammerig als SP nu doet.
- Niet alleen maar als een soort religie met milieu bezig zijn.
- Op sommige groene thema's een meer gematigd standpunt innemen. Ik vind GroenLinks vaak te links en hun standpunten zijn niet altijd van toepassing op de gewone man/vrouw met een modaal inkomen.
- De SP zou hier en daar wel iets moet veranderen. De wijze waarop deze nu opereert, bevalt mij niet zo erg. Dan gaat het niet eens zozeer om de standpunten, dan wel om de werkwijze en Ron Meijer moet er beslist geen (grote) rol in spelen.

SP-kiezers

- Rechtvaardigheid, goede gezondheidszorg, kloof tussen arm en rijk veranderen.
- Pensioenleeftijd verlagen naar 66 jaar. Gezondheidszorg reorganiseren en betaalbaar maken. Onderwijs voor minder bedeelden in de samenleving mogelijk maken. Betere verdeling tussen arm en rijk.
- Opkomen voor de kwetsbare mensen in onze samenleving. Opkomen voor ons milieu, goede haalbare afspraken maken met bedrijven over milieubewuste innovaties. Hypotheekrenteaftrek behouden, AOW leeftijd niet verder verhogen. Open/transparant zijn, uitleg geven over waarom iets op een andere moet. Geen verborgen agenda, geen gemene opmerkingen naar tweede kamer collega's. Respect hebben en werken voor onze maatschappij.

- Een sociaal beleid, geen vriendjes politiek en bevoordeling van multinationals, Zorg weer landelijk regelen en niet bij de gemeente of door particulieren organisaties
- Fatsoenlijke huurwoningen beschikbaar stellen!!! Leef al 2 jaar uit verhuisdozen omdat er niks voor ons vrij komt!!
- Goed klimaatbeleid, meer openbaar vervoer, meer bouwen van sociale huurwoningen.
- Iets meer naar rechts neigen, het is me nu te links.
- Ik vertrouw de PvdA en GL niet als linkse partijen, ze gedoogden en regeerden mee met de neoliberale partijen.
- Niet alleen een links geluid laten horen maar ook uitvoeren!!!!!! Bovendien aan de linkerkant blijven en niet weer gaan zwalken naar het midden en/of rechts.
- Zorgen dat het minimum inkomen er komt en ook zorgen voor immigratie opvang in de regio

D66-kiezers

- Klaver als lijsttrekker, Pro EU (dus niet het SP standpunt over de EU). Meewerken aan het einde van de doorsneesystematiek in het pensioenstelsel (dus niet zeuren over zware banen en AOW leeftijd). Klimaatrekening bij de vervuilers neerleggen, niet bij de burger. FvD en PVV uitsluiten van coalitievorming.
- Ideeën moeten uitvoerbaar zijn en dit door laten rekenen of dit ook haalbaar is. Ook voor de zwakkere in de samenleving.
- Niet te sociaal links worden. Economisch realistisch blijven. Nederland voorop laten lopen in de energietransitie. Ook inzetten op andere progressieve onderwerpen (e.g. onderwijs).
- Opkomen voor milieu, vrije pers, fel tegen corruptie, onafhankelijke rechtspraak, streng immigratie beleid.
- Realistischer worden over de mens en haar beweegredenen. Minder naïef worden.

PvdD-kiezers

- PvdD mee laten doen of hun standpunten omtrent landbouw, milieu en dierenwelzijn ("plan B") in hun partijprogramma opnemen.
- Wat immigratie betreft niet de lijn van de SP volgen en zich sterk tegenover een liberaal beleid verzetten.
- Qua standpunten beter bij mij aansluiten, zoals de Partij voor de Dieren.
- Zich meer druk gaan maken over natuur en milieu, onze kinderen moeten ook een toekomst hebben.

ChristenUnie-kiezers

- Socialer beleid, meer op de mensen gericht. Denken aan de zwakkere in de samenleving, zorgen voor een goed woningbeleid en goede arbeidsbeloningen voor iedereen.
- Zorgen dat de vluchtelingen in Griekenland en Turkije verdeeld worden over Europa.

50 Plus-kiezers

- Werkgelegenheid voor ouderen in programma.
- Zorgen dat er een acceptabel pensioenakkoord komt.

1.6 Fusie op rechts? Welke partijen?

Kiezers van PVV en FvD zouden graag een fusie op rechts zien. Van alle kiezers is 35 procent voorstander van een fusie tussen linkse partijen, van de PVV-kiezers is 75 procent daar voor, van de FvD-kiezers: 60 procent. Bij de andere achterbannen is er geen meerderheid voor te vinden.

De kiezers die voorstander zijn van een rechtse fusiepartij vinden overwegend dat FvD (68%) en de PVV (60%) hier deel van uit zouden moeten maken. De VVD (50%) minder vaak.

Tabel 4

Welke partijen zouden dan met elkaar in één partij moeten gaan? (naar partij van huidige voorkeur TK)
Basis: degenen die voorstander zijn van fusie op rechts (n=623)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	FvD
FvD	68%	52%	78%	58%	98%
PVV	60%	32%	89%	41%	82%
VVD	50%	81%	29%	58%	54%
CDA	22%	37%	12%	51%	16%
D66	17%	33%	3%	30%	9%
SGP	11%	14%	6%	22%	5%
Andere partij	2%	1%	3%	3%	1%
Weet ik niet	11%	8%	5%	7%	2%

1.7 Leider nieuwe rechts partij: Thierry Baudet vaakst genoemd

Van degenen die een rechtse fusie willen zou 42 procent Thierry Baudet als de ideale leider zien, 11 procent noemt Geert Wilders. FvD-Tweede Kamerlid Theo Hiddema wordt door 9 procent als de ideale leider van deze partij gezien. Baudet is het populairst onder kiezers van FvD, VVD en CDA. PVV-stemmers geven de voorkeur aan de PVV.

Tabel 5

Wie ziet u als de ideale leider van deze Nieuwe Rechtse Partij? (naar partij van huidige voorkeur TK)

Basis: degenen die deze Nieuwe Rechtse Partij in overweging nemen om op te stemmen (n=461)

	Totaal	VVD	PVV	CDA	FvD
Thierry Baudet	42%	30%	16%	59%	68%
Geert Wilders	11%		43%		2%
Theo Hiddema	9%	9%	6%	5%	13%
Fleur Agema	5%	7%	10%	8%	2%
Martin Bosma	4%		6%		4%
Annabel Nanninga	3%	7%	2%		3%
Henk Otten	1%	5%		4%	
Dion Graus					
Iemand anders	1%				1%
Maakt me niet uit	10%	9%	12%	6%	3%
Weet ik niet	14%	31%	4%	18%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

1.8 Wat moet de rechtse fusiepartij doen om kiezers te trekken?

Kiezers die voorstander zijn van een rechtse fusiepartij is de vraag voorgelegd: 'Wat zou deze Nieuwe Rechtse Partij moeten doen om uw stem te winnen?'. Een selectie van hun antwoorden:

FvD-kiezers

- Minder economische vluchtelingen opnemen. IND beter toerusten, binnen half jaar duidelijkheid. Mensen met uitkering (of bed bad & brood) inzetten bij basaal werk, rommel langs de weg opruimen, verpaupering openbaar gebied aanpakken (gemeenten bezuinigen zich rot door decentralisatie zorg en jeugd taken...). Meer politie, criminaliteit aanpakken, Nederland is Narco staat (hoogste productie synthetische drugs enz)...
- De klimaatplannen waarin Nederland voorloper is terugschroeven. Zowel de mannen en vrouwen die gekozen hebben om naar Syrië te gaan om IS te steunen niet terughalen.
- Doen waar ze voor staan en geen leugens brengen.
- Hun belofte waarmaken, iets wat die linkse broeders niet doen. Veel praten niks doen; al helemaal niet voor de gewone Nederlander.
- Niet te extreem, maar duidelijkheid creëren. Nieuw geluid in Nederland, eventueel uit de EU en minder migranten.
- Respect hebben voor alle bewoners. Een duidelijke stelling voor medelanders dat zij welkom zijn maar dat onze cultuur niet aangetast mag worden. Zij zijn hier te gast en horen zich ook zo te gedragen. Duidelijke en eerlijke rechtspraak zodat veiligheid er voor de burger is en niet voor de crimineel of psychopaat. De waanzin van de klimaat hype normaliseren en geen onnodige kosten uitgeven die alleen in de zakken van de milieu elite komt. Bureaucratie aanpakken, zeker zowel in ons land als van Europa.
- Immigratie aanpakken en stop met al die uitkeringen over de grens te flikkeren, naar figuren die allang zijn overleden of fictief zijn, de hoeveelheid tweelingen zijn daar schrikbarend haha, niemand die het controleert, dus hoppa.
- Vluchtelingen aanpakken, er komen er veel te veel. Beter zorgen voor de Nederlanders.

- Immigratie probleem veel harde aanpakken, vooral de mensen uit veilige landen binnen 3 maanden wegsturen.
- Meer aan de Nederlanders denken. We zijn alleen maar bezig met vluchtelingen en moslims. Je komt hier heen dus pas je aan. Moet ook zeggen dat alles veeel sneller geregeld moet worden of ze wel of niet mogen blijven.
- Luisteren naar de mensen.
- Nederland weer aan de Nederlanders geven.
- Niet 1 doelgroep aanwijzen die alles verkeerd doet.
- Proberen een meerderheid te halen en zich houden aan hun beloften, beteugelen van immigratie, elke inwoner slechts 1 paspoort, invloed EU drastisch beperken mogelijk eruit (Nexit).

PVV-kiezers

- De belangrijkste standpunten van PVV overnemen: de-islamiseren, grenzen dicht, geen geldverspilling aan klimaatutopie en andere onzinnige subsidies, stoppen met de massa-immigratie, investeren in goede voorzieningen en zorg, en een gegarandeerde fijne oudedag.
- Minder islam toelaten. Moskeeën sluiten. Onderwijs niet meer religieus. Illegalen toegang weren. Asielzoekers alleen tijdelijk opvangen. Kinderbijslag na 2 kinderen stoppen. Ontwikkelingshulp stopzetten. Nexit of minder macht naar EU.
- Doorgaan met wat PVV en FvD apart voor stonden.
- Grenzen dicht. Geen buitenlanders meer toelaten. Nederland is vol. Wat een puinhoop iedere dag op de weg. Geen woningen meer voor hardwerkende Nederlanders. Vluchtelingen gaan voor bij woning toewijzing. Wanneer komen we echt eens in opstand tegen dit belachelijk beleid. Buitenlanders rot op!!!!
- Pleiten voor herinvoering doodstraf.
- Zorgen dat de huidige regering omvalt en er een wat rechtser geluid te horen is. Geen partijkartel en vriendjespolitiek meer.

VVD-kiezers

- Een eerlijk onderzoek naar de gevolgen van het verlaten van de EU. Eerlijk zodat ook als blijkt dat dit economisch niet zou handig is, dat dit wordt laten zien.
- Een strenger immigratiebeleid, verplichte inburgering voor alle binnenkomers met een nadruk om de Nederlandse taal te beheersen en uitzetting indien zij niet aan deze voorwaarde willen voldoen.
- Niet alleen problemen benoemen maar meer oplossingsrichtingen aangeven. Iets meer richten op samenwerking met andere partijen.

50 Plus-kiezers

- Luisteren naar de wensen van de mensen, links meent het altijd beter te weten, kost de mensen veel geld.
- Meer respect tonen en hun toon matigen. Er zitten zeker goede punten bij hun partij, maar de toon waarop zaken besproken worden stoot mij af.

2. Experiment: wat gebeurt er als partijen fuseren?

2.1 Experiment: fusie op links

Bijna acht op de tien kiezers vinden dus dat er momenteel te veel politieke partijen meedoen aan de verkiezingen, waardoor er te veel versnippering is. Linkse kiezers zouden graag zien dat linkse partijen samengaan, PVV- en FvD-kiezers staan open voor een fusie van deze twee partijen en met name CDA-kiezers zouden een nieuwe, grote, christelijke partij best zien zitten.

Wat zou er electoraal gebeuren als partijen op links en rechts zouden fuseren? Wordt de nieuwe fusiepartij dan groter of kleiner dan de som der delen? Welke kiezers haken af en welke worden gewonnen?

I&O Research voerde een experiment uit door – na de reguliere Tweede Kamerpeiling van mei 2019 – een aantal fictieve situaties voor te leggen². Als eerste, wat zou er gebeuren als GroenLinks en PvdA met elkaar zouden fuseren en daarna: wat zou er gebeuren als SP, GroenLinks en PvdA met elkaar fuseren?

Stel **GroenLinks en de PvdA** fuseren in een Nieuwe Linkse Partij

- Deze Nieuwe Linkse Partij lijkt qua programma sterk op GroenLinks en PvdA
- Eerlijk delen, schone energie, een sterk Europa en menselijke zorg zijn enkele speerpunten
- Deze Nieuwe Linkse Partij is in de peilingen goed voor 25 à 30 zetels
- Voor de rest is er niet veel veranderd

Stel **SP, GroenLinks en de PvdA** fuseren in een Nieuwe Linkse Partij

- Deze Nieuwe Linkse Partij lijkt qua programma sterk op SP, GroenLinks en PvdA
- Menselijke zorg, eerlijk delen en internationale solidariteit zijn belangrijke speerpunten
- Deze Nieuwe Linkse Partij is in de peilingen goed voor 35 à 40 zetels
- Voor de rest is er niet veel veranderd

In tabel 6 zien we beide situaties, met de volgende conclusies:

- In 2017 haalden **GroenLinks en PvdA** samen 14,8%. Op dit moment zou dat 16,7% zijn en **18,8%** als de 'weet niet' wordt weggelaten (laatste is vergelijkbaar met de peiling en Kameruitslag).
- **SP, GroenLinks en PvdA** haalden in 2017 samen 23,4% van de stemmen en hebben 16,7% - **20,9%** zonder 'weet niet' in de laatste I&O-peiling.
- Als we een fictieve situatie voorleggen waarin **GroenLinks en PvdA** zijn gefuseerd, deze nieuwe partij goed is voor zo'n 25 à 30 zetels en verder alles bij hetzelfde blijft, zou de Nieuwe Linkse Partij 20,8% van de stemmen krijgen – zonder 'weet niet': **24,3%**. 5,5 procent meer dus dan nu: **36 à 37 zetels**; ruim 8 zetels meer dan voor de fusie. SP –dat niet meegaat in de fusie – haalt ook nog eens 4,9%, waarmee de linkse partijen als geheel naar 30 procent zouden gaan.
- Als we een fictieve situatie voorleggen waarin ook de SP meedoet met de fusie (dus: **SP, GroenLinks en PvdA**), deze nieuwe partij goed is voor zo'n 35 à 40 zetels (opgeteld hebben ze 38 zetels) en verder alles bij hetzelfde blijft, zou deze Nieuwe Linkse Partij 19,0% van de stemmen krijgen – zonder 'weet niet': **23,1%**. Dat zou neerkomen op **34 à 35** zetels. Zo'n 4 procent minder dus dan nu en ongeveer evenveel als deze partijen in 2017 samen haalden.

² Zie de bijlage voor de exacte vraagstelling.

- Het meest opvallende: een fusie van **SP, GroenLinks** en **PvdA** levert minder stemmen op (23,1%) dan een fusie van alleen GroenLinks en PvdA (24,3%) fuseren. Dit verschil is niet significant, maar wel kunnen we zeggen: een grote, linkse fusie levert voor links geen winst op, een kleine linkse fusie waarschijnlijk wel.

Tabel 6 Peiling en experiment Tweede Kamerverkiezingen in percentages

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.175).

PERCENTAGES	UITSLAG TK 2017	REGULIERE PEILING 17-5-2019		EXPERIMENT MET LINKSE PARTIJ (GL/PVDA)		EXPERIMENT MET LINKSE PARTIJ (GL/PVDA/SP)	
VVD	21,3%	VVD	14,4%	VVD	15,9%	VVD	15,7%
PVV	13,1%	PVV	7,0%	PVV	6,7%	PVV	6,2%
CDA	12,4%	CDA	7,6%	CDA	6,6%	CDA	6,8%
D66	12,2%	D66	5,8%	D66	4,5%	D66	6,2%
GroenLinks	9,1%	GroenLinks	10,0%				
PvdA	5,7%	PvdA	6,7%				
GL+PvdA Samen	14,8%	GL+PvdA Samen	16,7% (19,8% in de peiling)	Nieuwe Linkse Partij (GL+PvdA)	20,8% (24,3% excl weet niet)		
SP	9,1%	SP	5,8%	SP	4,9%		
GL+PvdA+SP Samen	23,4%	GL+PvdA+SP Samen	22,5% (26,7% excl weet niet)	NLP + SP Samen	25,7% (30,0% excl weet niet)	Nieuwe Linkse Partij (GL+PvdA+SP)	19,0% (23,1% excl weet niet)
ChristenUnie	3,4%	CU	4,3%	CU	3,8%	CU	3,8%
PvdD	3,2%	PvdD	3,7%	PvdD	3,1%	PvdD	4,0%
50 Plus	3,1%	50 Plus	2,8%	50 Plus	2,7%	50 Plus	3,4%
SGP	2,1%	SGP	2,4%	SGP	2,2%	SGP	2,4%
DENK	2,1%	DENK	1,7%	DENK	1,7%	DENK	1,7%
Forum v Dem.	1,8%	Forum	12,2%	Forum	12,4%	Forum	12,9%
Anders ³	1,5%	Anders	0,1%	Anders	0,4%	Anders	0,3%
Blanco / ongeldig		Blanco	0,1%	Blanco	0,2%	Blanco	0,7%
Weet ik (nog) niet		Weet ik (nog) niet	15,5%	Weet niet	14,0%	Weet niet	16,9%
TOTAAL	100%						

Bron: I&O Research, september 2018 – mei 2019

³ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

In tabel 7 zien we dat bij een fusie tussen **Groenlinks en PvdA** respectievelijk 81% van de Groenlinks- en 86% van de PvdA-kiezers meegaat naar de Nieuwe Linkse Partij, slechts een kwart (23%) van de SP-kiezers, maar ook 23% van de D66-kiezers.

In tabel 8 zien we dat bij een fusie tussen **SP, Groenlinks en PvdA** veel Groenlinks-kiezers afhaken (59% gaat mee, 13% weet het niet, 8% gaat naar D66) en ook het aandeel PvdA-kiezers lager is (68%). Van de SP-kiezers gaat 67% mee en van de D66-kiezers slechts 10%.

Tabel 7

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en deze Nieuwe Linkse Partij doet mee (GroenLinks en PvdA doen dus niet meer apart mee). Op welke partij zou u dan stemmen?

(naar partij reguliere peiling TK)

	Allen	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP	FvD
VVD	16%	94%	3%	6%	2%			1%	2%		3%
PVV	7%		86%			1%	1%		4%		3%
CDA	7%			76%		1%		1%	2%	6%	1%
D66	5%			0%	67%	2%	2%	3%	1%		
Nieuwe Linkse Partij	21%	1%		6%	23%	81%	23%	86%	2%		0%
SP	5%		2%	1%		6%	66%	1%			
ChristenUnie	4%						1%	2%	82%	4%	
Partij voor de Dieren	3%					1%					
50 Plus	3%	1%	1%			1%					1%
SGP	2%	1%	1%							83%	0%
DENK	2%					3%	1%	1%			
Forum voor Democratie	12%	0%	3%	5%						1%	89%
Andere partij	0%	1%									
Blanco / ongeldig	0%				1%						
Weet ik (nog) niet	14%	2%	3%	5%	6%	5%	7%	5%	7%	6%	3%

Tabel 8

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en deze Nieuwe Linkse Partij doet mee (SP, GroenLinks en PvdA doen dus niet meer apart mee). Op welke partij zou u dan stemmen?

(naar partij reguliere peiling TK)

	Allen	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	SGP	FvD
VVD	16%	93%	2%	4%	3%		1%	1%	2%		3%
PVV	6%		83%	1%			1%	1%	4%		3%
CDA	7%			77%		2%		1%	2%	6%	1%
D66	6%		1%	2%	76%	8%	2%	6%	1%		
Nieuwe Linkse Partij	19%	2%	1%	4%	10%	59%	67%	68%	2%		0%
ChristenUnie	4%			1%		0%		3%	81%	4%	
Partij voor de Dieren	4%			1%		5%	2%	1%			
50 Plus	3%	1%	3%	0%		2%	3%				1%
SGP	2%	1%	2%			0%	1%			83%	0%
DENK	2%					3%		1%			
Forum voor Democratie	13%	0%	6%	5%	2%		6%			1%	89%
Andere partij	0%						1%				
Blanco / ongeldig	1%				1%	2%	5%				
Weet ik (nog) niet	17%	3%	2%	6%	8%	18%	13%	19%	8%	6%	3%

2.2 Effecten naar opleiding en inkomen

GroenLinks-kiezers zijn relatief hoog opgeleid, maar zowel lagere, midden- als hogere inkomens stemmen op GroenLinks. Voor de PvdA-achterban geldt dat de achterban zowel naar opleiding als inkomen gelijkmatig verdeeld is. SP-kiezers zijn gemiddeld iets lager opgeleid, maar behoren vooral boven gemiddeld vaak tot de lagere inkomens.

Als **GroenLinks** en **PvdA** fuseren trekt dat middelbaar en hogeropgeleide kiezers aan (o.a. van D66 en PvdD), maar vooral kiezers met een bovenmodaal inkomen (vooral van D66). Deze fusiepartij zou electoraal dus goede zaken kunnen doen én aantrekkelijk zijn voor alle inkomensklassen. Overigens zijn er ook hoger opgeleiden en hogere inkomens die dan voor de VVD kiezen.

Bij een fusie van **GroenLinks, PvdA** én **SP** haken veel hoger opgeleiden en hogere inkomens af (ze gaan vooral terug naar D66) en er komen per saldo geen lager opgeleiden bij. Hoger opgeleiden zijn nog steeds oververtegenwoordigd, maar het profiel van de kiezers helt dan vooral over naar de lagere inkomens.

Tabel 9

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden (en deze Nieuwe Linkse Partij doet mee). Op welke partij zou u dan stemmen? (naar opleiding en inkomen)

	Allen	Laag	Middelbaar	Hoog	min. < modaal	bijna modaal	modaal	1-2 x modaal	> 2x modaal	
Reguliere peiling										
VVD	14%	14%	14%	15%	6%	12%	15%	17%	30%	
D66	6%	3%	4%	10%	5%	4%	5%	6%	11%	
GroenLinks	10%	8%	6%	16%	11%	9%	9%	11%	9%	
PvdA	7%	6%	6%	7%	7%	8%	9%	7%	7%	
SP	6%	7%	6%	4%	11%	11%	3%	4%	1%	
ChristenUnie	4%	6%	4%	4%	4%	6%	8%	4%	3%	
PvdD	4%	3%	2%	7%	3%	1%	1%	3%	3%	
FvD	12%	17%	13%	8%	18%	12%	15%	13%	6%	
Weet ik niet	14%	12%	16%	14%	9%	17%	15%	14%	12%	
Fusie GL+PvdA										
VVD	16%	14%	16%	17%	7%	12%	15%	19%	35%	
D66	5%	2%	3%	8%	4%	2%	3%	5%	8%	
NLP (GL+PvdA)	21%	15%	17%	30%	27%	22%	22%	24%	21%	
SP	5%	6%	6%	3%	8%	11%	2%	3%	1%	
ChristenUnie	4%	5%	4%	4%	3%	5%	6%	4%	3%	
PvdD	3%	2%	1%	6%	2%	2%	1%	2%	4%	
FvD	12%	16%	15%	7%	17%	12%	16%	13%	6%	
Weet ik niet	14%	14%	16%	11%	12%	15%	16%	12%	10%	
Fusie GL+PvdA+SP										
VVD	14%	14%	14%	15%	6%	12%	15%	17%	30%	
D66	6%	4%	4%	11%	5%	3%	6%	7%	11%	
NLP (SP+GL+PvdA)	19%	15%	17%	24%	27%	26%	20%	20%	15%	
ChristenUnie	4%	4%	4%	4%	3%	5%	6%	4%	3%	
PvdD	4%	3%	2%	7%	4%	2%	2%	3%	4%	
FvD	13%	16%	16%	7%	19%	13%	16%	14%	7%	
Weet ik niet	17%	17%	18%	15%	14%	18%	16%	15%	12%	

	Allen	Laag	Middel- baar	Hoog	< modaal	bijna modaal	modaal	1-2 x modaal	> 2x modaal
Reguliere peiling									
VVD	14%	14%	14%	15%	6%	12%	15%	17%	30%
PVV	7%	9%	10%	1%	8%	4%	7%	4%	3%
CDA	8%	8%	8%	7%	7%	10%	6%	8%	11%
D66	6%	3%	4%	10%	5%	4%	5%	6%	11%
GroenLinks	10%	8%	6%	16%	11%	9%	9%	11%	9%
PvdA	7%	6%	6%	7%	7%	8%	9%	7%	7%
SP	6%	7%	6%	4%	11%	11%	3%	4%	1%
ChristenUnie	4%	6%	4%	4%	4%	6%	8%	4%	3%
PvdD	4%	3%	2%	7%	3%	1%	1%	3%	3%
50 Plus	3%	4%	4%	1%	4%	2%	6%	4%	
SGP	2%	2%	3%	2%	3%	3%	1%	2%	1%
DENK	2%	1%	2%	2%				0%	
FvD	12%	17%	13%	8%	18%	12%	15%	13%	6%
Andere partij	0%	0%	0%				0%		
Blanco	0%	0%			1%				
Weet ik (nog) niet	14%	12%	16%	14%	9%	17%	15%	14%	12%
Wil ik niet zeggen	1%	0%	2%	1%	1%		1%		1%
Fusie GL+PvdA									
VVD	16%	14%	16%	17%	7%	12%	15%	19%	35%
PVV	7%	10%	10%	1%	9%	2%	6%	4%	4%
CDA	7%	7%	5%	8%	5%	12%	6%	6%	8%
D66	5%	2%	3%	8%	4%	2%	3%	5%	8%
NLP (GL+PvdA)	21%	15%	17%	30%	27%	22%	22%	24%	21%
SP	5%	6%	6%	3%	8%	11%	2%	3%	1%
ChristenUnie	4%	5%	4%	4%	3%	5%	6%	4%	3%
PvdD	3%	2%	1%	6%	2%	2%	1%	2%	4%
50 Plus	3%	4%	3%	1%	3%	3%	5%	4%	0%
SGP	2%	2%	3%	2%	3%	1%	1%	2%	1%
DENK	2%	1%	2%	1%				0%	
FvD	12%	16%	15%	7%	17%	12%	16%	13%	6%
Andere partij	0%		0%	1%		1%		0%	
Blanco	0%	0%	0%	0%	1%	1%			
Weet ik (nog) niet	14%	14%	16%	11%	12%	15%	16%	12%	10%
Fusie GL+PvdA+SP									
VVD	16%	15%	15%	17%	7%	10%	15%	19%	34%
PVV	6%	8%	9%	1%	9%	4%	6%	4%	3%
CDA	7%	7%	6%	8%	5%	12%	6%	7%	8%
D66	6%	4%	4%	11%	5%	3%	6%	7%	11%
NLP (SP+GL+PvdA)	19%	15%	17%	24%	27%	26%	20%	20%	15%
ChristenUnie	4%	4%	4%	4%	3%	5%	6%	4%	3%
PvdD	4%	3%	2%	7%	4%	2%	2%	3%	4%
50 Plus	3%	5%	4%	1%	3%	4%	5%	5%	0%
SGP	2%	3%	2%	2%	3%	2%	1%	2%	1%
DENK	2%	2%	2%	2%				0%	
FvD	13%	16%	16%	7%	19%	13%	16%	14%	7%
Andere partij	0%		0%	1%		0%			
Blanco	1%	0%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	0%
Weet ik (nog) niet	17%	17%	18%	15%	14%	18%	16%	15%	12%

2.3 Experiment: fusie op rechts

We legden vervolgens een fictieve situatie voor dat er op rechts gefuseerd wordt:

Stel: de **PVV en Forum voor Democratie** gaan fuseren in een Nieuwe Rechtse Partij

- Deze Nieuwe Rechtse Partij houdt qua programma het midden tussen dat van PVV en FvD
 - De Klimaatdoelstellingen hoeven niet te worden gehaald, strenge regels op migratie, er moet een referendum komen over de vraag of Nederland lid blijft van de EU of niet
 - Deze Nieuwe Rechtse Partij is in de peilingen goed voor 35 à 40 zetels
 - Voor de rest is er niet veel veranderd
- In 2017 haalden **FvD** en **PVV** samen 14,9%. Op dit moment zou dat 19,2% zijn en **22,7%** als de 'weet niet' wordt weggelaten (laatste is vergelijkbaar met de peiling en Kamerslag).
 - Als we een fictieve situatie voorleggen waarin **FvD** en **PVV** zijn gefuseerd, zou de Nieuwe Rechtse Partij 16,4% van de stemmen krijgen – zonder 'weet niet': **19,4%**. Ruim 3 procent minder dus dan nu: **29 à 30 zetels**; ruim 8 zetels minder dan voor de fusie.

Tabel 10 Peiling en experiment Tweede Kamerverkiezingen in percentages

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.175).

PERCENTAGES	UITSLAG TK 2017	REGULIERE PEILING 17-5-2019		EXPERIMENT MET RECHTSE PARTIJ (FVD/PVV)		EXPERIMENT MET RECHTSE ÉN LINKSE PARTIJ	
VVD	21,3%	VVD	14,4%	VVD	15,9%	VVD	15,4%
PVV	13,1%	PVV	7,0%				
Forum v Dem.	1,8%	Forum	12,2%				
FvD+PVV samen	14,9%	FvD+PVV	19,2% (22,7% excl weet niet)	Nieuwe Rechtse partij	16,4% (19,4% excl weet niet)	Nieuwe Rechtse Partij	17,4% (21,1% excl weet niet)
GroenLinks	9,1%	GroenLinks	10,0%	GroenLinks	10,6%		
SP	9,1%	SP	5,8%	SP	5,2%		
PvdA	5,7%	PvdA	6,7%	PvdA	7,4%		
GL+PvdA+SP samen	23,9%	GL+PvdA+SP Samen	22,5% (27,0% excl weet niet)	GL+PvdA+SP Samen	23,2% (excl weet niet)	Nieuwe Linkse Partij	23,3% (28,1% excl weet niet)
CDA	12,4%	CDA	7,6%	CDA	7,6%	CDA	7,2%
D66	12,2%	D66	5,8%	D66	6,1%	D66	5,4%
ChristenUnie	3,4%	CU	4,3%	CU	3,5%	CU	3,7%
PvdD	3,2%	PvdD	3,7%	PvdA	4,2%	PvdD	3,8%
50 Plus	3,1%	50 Plus	2,8%	50 Plus	2,6%	50 Plus	2,9%
SGP	2,1%	SGP	2,4%	SGP	2,3%	SGP	2,1%
DENK	2,1%	DENK	1,7%	DENK	1,4%	DENK	1,7%
Anders ⁴	1,5%	Anders	0,1%	Anders	0,6%	Anders	0,4%
Blanco / ongedig		Blanco	0,1%	Blanco	1,1%	Blanco	1,2%
Weet ik (nog) niet		Weet ik (nog) niet	15,5%	Weet ik (nog) niet	15,2%	Weet ik (nog) niet	15,6%
TOTAAL	100%						

Bron: I&O Research, september 2018 – mei 2019

⁴ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

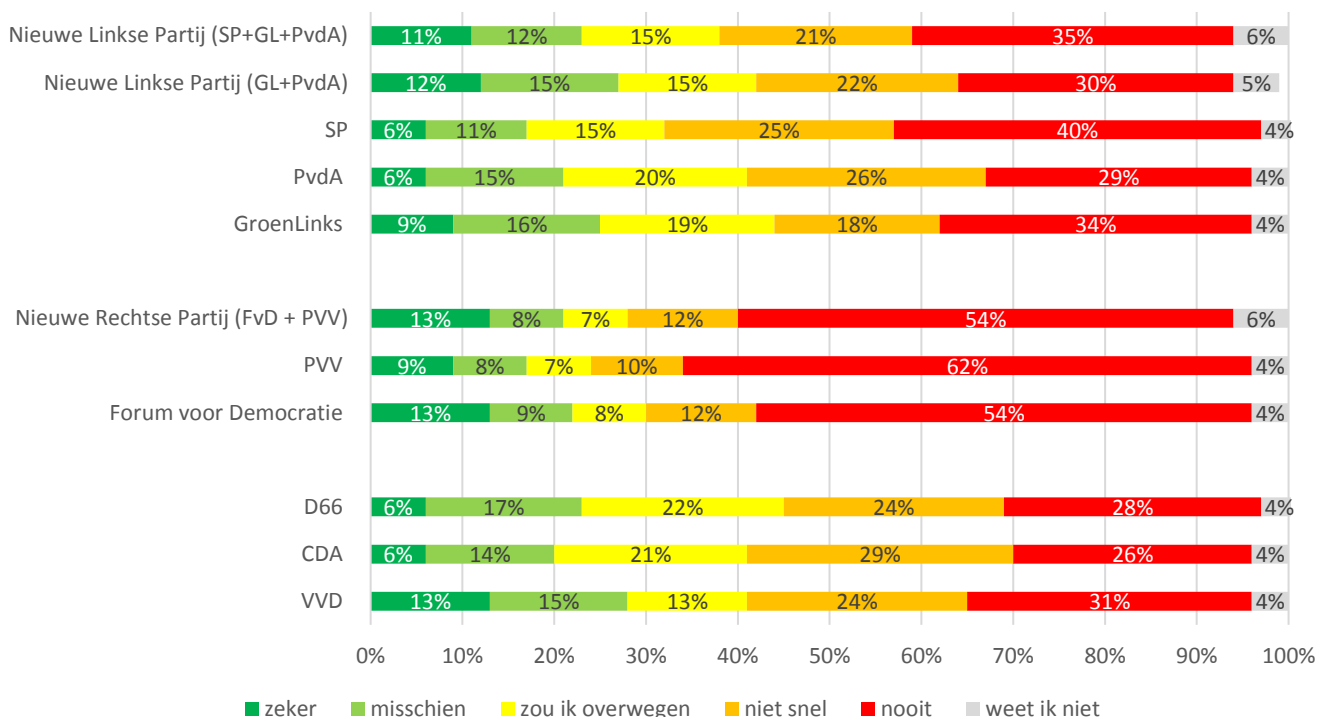
2.4 Stemkans

In figuur 6 de antwoorden op de vraag hoe groot de kans is dat de kiezers stemt op elk van de partijen of combinaties van partijen na fusie⁵. Ook hier zien we dat het potentieel voor een Nieuwe Linkse Partij van GroenLinks en PvdA een groter stempotentieel heeft (27% zeker of misschien) dan een partij waarbij ook de SP meedoet (23%).

Op rechts zien we dat de potentie voor een fusiepartij van FvD en PVV niet groter is (21% zeker of misschien) dan voor FvD alleen (22%).

Figuur 6. Stemkans voor bestaande en nieuw te vormen partijen

Welk van onderstaande uitspraken geldt voor u met betrekking tot deze partij?

⁵ Eerst zijn de nu al bestaande partijen voorgelegd, daarna de partijcombinaties. Zie hoofdstuk 4.

3. Vraagstelling experiment fusies

V4. Kunt u voor elk van deze partijen aangeven welk van onderstaande uitspraken voor u geldt als het gaat om stemmen op deze partij bij verkiezingen voor de Tweede Kamer?

Random aanbieden

- VVD
- CDA
- D66
- Forum voor Democratie
- PVV
- GroenLinks
- PvdA
- SP

1. Ik zou zeker op deze partij stemmen
2. Ik zou misschien op deze partij stemmen
3. Ik zou deze partij in overweging nemen
4. Ik zou niet snel op deze partij stemmen
5. Ik zou nooit op deze partij stemmen
6. Weet ik niet

V5a.

Fusie op links (GL en PvdA)

Nu willen we u een fictieve situatie voorleggen.

Daarna vragen we u aan te geven op welke partij u in deze situatie zou stemmen.

Stel:

- GroenLinks en de PvdA fuseren in een Nieuwe Linkse Partij
- Deze Nieuwe Linkse Partij lijkt qua programma sterk op GroenLinks en PvdA
- Eerlijk delen, schone energie, een sterk Europa en menselijke zorg zijn enkele speerpunten
- Deze Nieuwe Linkse Partij is in de peilingen goed voor 25 à 30 zetels
- Voor de rest is er niet veel veranderd

In deze tabel ziet u de gemiddelde stand in de (denkbeeldige) peilingen vóór en ná de fusie:

Situatie voor de fusie		Situatie na fusie	
	Zetels in peilingen		Zetels in peilingen
		Nieuwe Linkse Partij (GL/PvdA)	28
VVD	26	VVD	26
Forum voor Democratie	24	Forum voor Democratie	24
GroenLinks	17		
PVV	13	PVV	13
CDA	13	CDA	13
PvdA	11		
D66	11	D66	11
SP	10	SP	10
ChristenUnie	7	ChristenUnie	7
PvdD	6	PvdD	6
50 Plus	6	50 Plus	6
SGP	3	SGP	3
DENK	3	DENK	3
TOTAAL	150	TOTAAL	150

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en deze Nieuwe Linkse Partij doet mee. (GroenLinks en PvdA doen dus niet meer apart mee)

Op welke partij zou u dan stemmen?

1. VVD
2. PVV
3. CDA
4. D66
5. Nieuwe Linkse Partij
6. SP
7. ChristenUnie
8. Partij voor de Dieren
9. 50 Plus
10. SGP
11. DENK
12. Forum voor Democratie
13. Andere partij, namelijk:
14. Blanco / ongeldig
15. Weet ik (nog) niet

V5b.

Welk van onderstaande uitspraken geldt voor u met betrekking tot deze Nieuwe Linkse Partij? (Fusie PvdA en GroenLinks).

1. Ik zou zeker op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
2. Ik zou misschien op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
3. Ik zou deze Nieuwe Linkse Partij in overweging nemen
4. Ik zou niet snel op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
5. Ik zou nooit op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
6. Weet ik niet

V5c.

Fusie op links (GL, PvdA en SP)

Nu een fictieve situatie, waarbij ook SP meedoet aan die fusie:

Stel:

- SP, GroenLinks en de PvdA fuseren in een Nieuwe Linkse Partij
- Deze Nieuwe Linkse Partij lijkt qua programma sterk op SP, GroenLinks en PvdA
- Menselijke zorg, eerlijk delen en internationale solidariteit zijn belangrijke speerpunten
- Deze Nieuwe Linkse Partij is in de peilingen goed voor 35 à 40 zetels
- Voor de rest is er niet veel veranderd

In deze tabel ziet u de gemiddelde stand in de peilingen vóór en ná de fusie:

Situatie voor de fusie		Situatie na fusie	
	Zetels in peilingen		Zetels in peilingen
VVD	26	Nieuwe Linkse Partij (SP/GL/PvdA)	38
Forum voor Democratie	24	VVD	26
GroenLinks	17	Forum voor Democratie	24
PVV	13	PVV	13
CDA	13	CDA	13
PvdA	11	D66	11
D66	11	ChristenUnie	7
ChristenUnie	7	PvdD	6
PvdD	6	50 Plus	6
50 Plus	6	SGP	3
SGP	3	DENK	3
DENK	3	TOTAAL	150
TOTAAL	150		

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en deze Nieuwe Linkse Partij doet mee. (SP, GroenLinks en PvdA doen dus niet meer apart mee)

Op welke partij zou u dan stemmen?

1. VVD
2. PVV
3. CDA
4. D66
5. Nieuwe Linkse Partij
6. ChristenUnie
7. Partij voor de Dieren
8. 50 Plus
9. SGP
10. DENK
11. Forum voor Democratie
12. Andere partij, namelijk:
13. Blanco / ongeldig
14. Weet ik (nog) niet

V5c.

Welk van onderstaande uitspraken geldt voor u met betrekking tot deze Nieuwe Linkse Partij? (Fusie van SP, PvdA en GroenLinks).

1. Ik zou zeker op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
2. Ik zou misschien op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
3. Ik zou deze Nieuwe Linkse Partij in overweging nemen
4. Ik zou niet snel op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
5. Ik zou nooit op deze Nieuwe Linkse Partij stemmen
6. Weet ik niet

Indien V5c = 1, 2, 3

V5d. Wie ziet u als de ideale leider van deze Nieuwe Linkse Partij?

Random aanbieden

1. Jesse Klaver
2. Lodewijk Asscher
3. Lilian Marijnissen
4. Kathalijne Buitenweg
5. Ahmed Aboutaleb
6. Nevin Özütok
7. Ronald van Raak
8. Femke Halsema
9. Khadija Arib
10. Frans Timmermans
11. Ron Meyer
12. Iemand anders, namelijk: _____
13. Maakt me niet uit
14. Weet ik niet

Indien V5c = 1, 2, 3, 4

V5e. Wat zou deze Nieuwe Linkse Partij moeten doen om uw stem te winnen?

1. < open >
2. weet ik niet

V6a.

Fusie op rechts

Dan een andere – fictieve – situatie. Stel ook op rechts gaan partijen samen:

- De PVV en Forum voor Democratie gaan fuseren in een Nieuwe Rechtse Partij
- Deze Nieuwe Rechtse Partij houdt qua programma het midden tussen dat van PVV en FvD:
- De Klimaatdoelstellingen hoeven niet te worden gehaald, strenge regels op migratie, er moet een referendum komen over de vraag of Nederland lid blijft van de EU of niet
- Deze Nieuwe Rechtse Partij is in de peilingen goed voor 35 à 40 zetels.
- Voor de rest is er niet veel veranderd
- In deze tabel de gemiddelde peilingen voor en na de fusie:

	Situatie voor de fusie		Situatie na de fusie
	Zetels in peilingen		Zetels in peilingen
		Nieuwe Rechtse Partij (FvD/PVV)	37
VVD	26	VVD	26
Forum voor Democratie	24		
GroenLinks	17	GroenLinks	17
PVV	13		
CDA	13	CDA	13
PvdA	11	PvdA	11
D66	11	D66	11
SP	10	SP	10
ChristenUnie	7	ChristenUnie	7
PvdD	6	PvdD	6
50 Plus	6	50 Plus	6
SGP	3	SGP	3
DENK	3	DENK	3
TOTAAL	150	TOTAAL	150

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en deze Nieuwe Rechtse Partij doet mee. (Forum voor Democratie en de PVV doen dus niet meer apart mee)

Op welke partij zou u dan stemmen?

1. VVD
2. Nieuwe Rechtse Partij
3. CDA
4. D66
5. GroenLinks
6. SP
7. PvdA
8. ChristenUnie
9. Partij voor de Dieren
10. 50 Plus
11. SGP
12. DENK
13. Andere partij, namelijk:
14. Blanco / ongeldig
15. Weet ik (nog) niet

V6b.

Welk van onderstaande uitspraken geldt voor u met betrekking tot deze Nieuwe Rechtse Partij? (Fusie van PVV en FvD).

1. Ik zou zeker op deze Nieuwe Rechtse Partij stemmen
2. Ik zou misschien op deze Nieuwe Rechtse Partij stemmen
3. Ik zou deze Nieuwe Rechtse Partij in overweging nemen
4. Ik zou niet snel op deze Nieuwe Rechtse Partij stemmen
5. Ik zou nooit op deze Nieuwe Rechtse Partij stemmen
6. Weet ik niet

Indien V6b = 1, 2, 3, 4

V6c. Wat zou deze Nieuwe Rechtse Partij moeten doen om uw stem te winnen?

1. < open >
2. weet ik niet

Indien V6b = 1, 2, 3

V6b. Wie ziet u als de ideale leider van de Nieuwe Rechtse Partij?

Random aanbieden

1. Thierry Baudet
2. Geert Wilders
3. Theo Hiddema
4. Fleur Agema
5. Annabel Nanninga
6. Henk Otten
7. Martin Bosma
8. Dion Graus
9. Iemand anders, namelijk: _____
10. Maakt me niet uit
11. Weet ik niet

V7a

En stel dat zowel op links als rechts partijen fuseren:

- GroenLinks, SP en PvdA fuseren in een Nieuwe Linkse Partij
- Deze Nieuwe Linkse Partij is in de peilingen goed voor 35 à 40 zetels
- PVV en Forum voor Democratie fuseren in een Nieuwe Rechtse Partij
- Deze Nieuwe Rechtse Partij is in de peilingen ook goed voor 35 à 40 zetels.
- Voor de rest is er niet veel veranderd
- In deze tabel de gemiddelde peilingen voor en na de fusie:

	Situatie voor de fusie		Situatie na fusie
	Zetels in peilingen		Zetels in peilingen
		Nieuwe Rechtse Partij (FvD/PVV)	37
		Nieuwe Linkse Partij (SP/GL/PvdA)	38
VVD	26	VVD	26
FvD	24		
GroenLinks	17		
PVV	13		
CDA	13	CDA	13
PvdA	11		
D66	11	D66	11
SP	10		
ChristenUnie	7	ChristenUnie	7
PvdD	6	PvdD	6
50 Plus	6	50 Plus	6
SGP	3	SGP	3
DENK	3	DENK	3
TOTAAL	150	TOTAAL	150

Als er verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden en zowel deze Nieuwe Rechtse Partij als de Nieuwe Linkse Partij doen mee.

Op welke partij zou u dan stemmen?

1. VVD
2. Nieuwe Rechtse Partij
3. Nieuwe Linkse Partij
4. CDA
5. D66
6. ChristenUnie
7. Partij voor de Dieren
8. 50 Plus
9. SGP
10. DENK
11. Andere partij, namelijk:
12. Blanco / ongeldig
13. Weet ik (nog) niet

NOT BACK

V8a

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen met betrekking tot de Tweede Kamerverkiezingen?

- A. Het aantal politieke partijen dat meedoet aan de Tweede Kamerverkiezingen zorgt voor te veel versnippering
 - B. Er moet een kiesdrempel van 5 procent worden ingevoerd (wat betekent dat een partij pas met 8 zetels de Tweede Kamer in komt)
 - C. Het is goed dat ook kleine politieke partijen in de Tweede Kamer kunnen komen
 - D. Linkse partijen zouden samen moeten gaan in één linkse partij
 - E. Rechtse partijen zouden samen moeten gaan in één rechtse partij
 - F. Christelijke of religieuze partijen zouden samen moeten gaan in één christelijke of religieuze partij
-
- 1. Helemaal mee eens
 - 2. Grotendeels mee eens
 - 3. Grotendeels mee oneens
 - 4. Helemaal mee oneens
 - 5. Weet ik niet

Indien 8aD = 1 of 2

V8b

U vindt dus dat linkse partijen samen zouden moeten gaan in één linkse partij.
Welke partijen zouden dan met elkaar in één partij moeten gaan?

Meerdere antwoorden mogelijk

- 1. GroenLinks
- 2. PvdA
- 3. SP
- 4. ChristenUnie
- 5. D66
- 6. Partij voor de Dieren
- 7. 50 Plus
- 8. DENK
- 9. Andere partij, namelijk:
- 10. Weet ik niet (* exclusive)

Indien 8aE = 1 of 2

V8c

U vindt dus dat rechtse partijen samen zouden moeten gaan in één rechtse partij.
Welke partijen zouden dan met elkaar in één partij moeten gaan?

Meerdere antwoorden mogelijk

- 1. VVD
- 2. Forum voor Democratie
- 3. CDA
- 4. D66
- 5. SGP
- 6. PVV
- 7. Andere partij, namelijk:
- 8. Weet ik niet (* exclusive)

Indien 8aF= 1 of 2

V8d

U vindt dus dat christelijke of religieuze partijen samen zouden moeten gaan in één partij.

Welke partijen zouden dan met elkaar in één partij moeten gaan?

1. CDA
2. ChristenUnie
3. SGP
4. DENK
5. Andere partij, namelijk:
6. Weet ik niet (* exclusive)

4. Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.816 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 9 tot en met dinsdagochtend 14 mei 2019.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=1.659). Daarnaast zijn 157 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 3 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.